

MEDEDELING

Referentienummer:	MLER_088
Datum:	2010-03-04
Gewijzigd:	2019-02-28
Contact:	Dienst Lerenden katrien.bressers@katholiekonderwijs.vlaanderen - 02 507 07 25

Jongeren in een gemeenschapsinstelling voor bijzondere jeugdbijstand en onderwijs

1 Situering

Jongeren die te maken hebben met een **problematische leefsituatie (voorheen POS)** en/of een als misdrijf omschreven feit (MOF), en die tussen 12 en 18 (maximum 20) jaar oud zijn, kunnen door een jeugdrechter aan een gemeenschapsinstelling voor bijzondere jeugdbijstand (GBJ) of **het Vlaams detentiecentrum** worden toegewezen. De gemeenschapsinstellingen staan voor een kwaliteitsvolle, pedagogische en subsidiaire hulpverlening binnen een geïntegreerd welzijnsbeleid voor deze jongeren, voor wie vrijheidsinperking en een structuurverlenend aanbod noodzakelijk zijn. Op termijn wil men de jongeren zo een beter toekomstperspectief geven in de samenleving.

De opdrachten van de gemeenschapsinstellingen zijn bepaald in het decreet van 7 maart 2008 betreffende de bijzondere jeugdbijstand en de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming. Ze worden beheerd door het Vlaamse agentschap Jongerenwelzijn (Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin).

In Vlaanderen zijn er drie gemeenschapsinstellingen:

- **De Zande (campus Ruiselede, campus Beernem en campus Wingene);**
- **De Kempen (campus De Markt en campus De Hutten);**
- **De Grubbe (Everberg);**

en een Vlaams detentiecentrum: De Wijngaard (Tongeren).

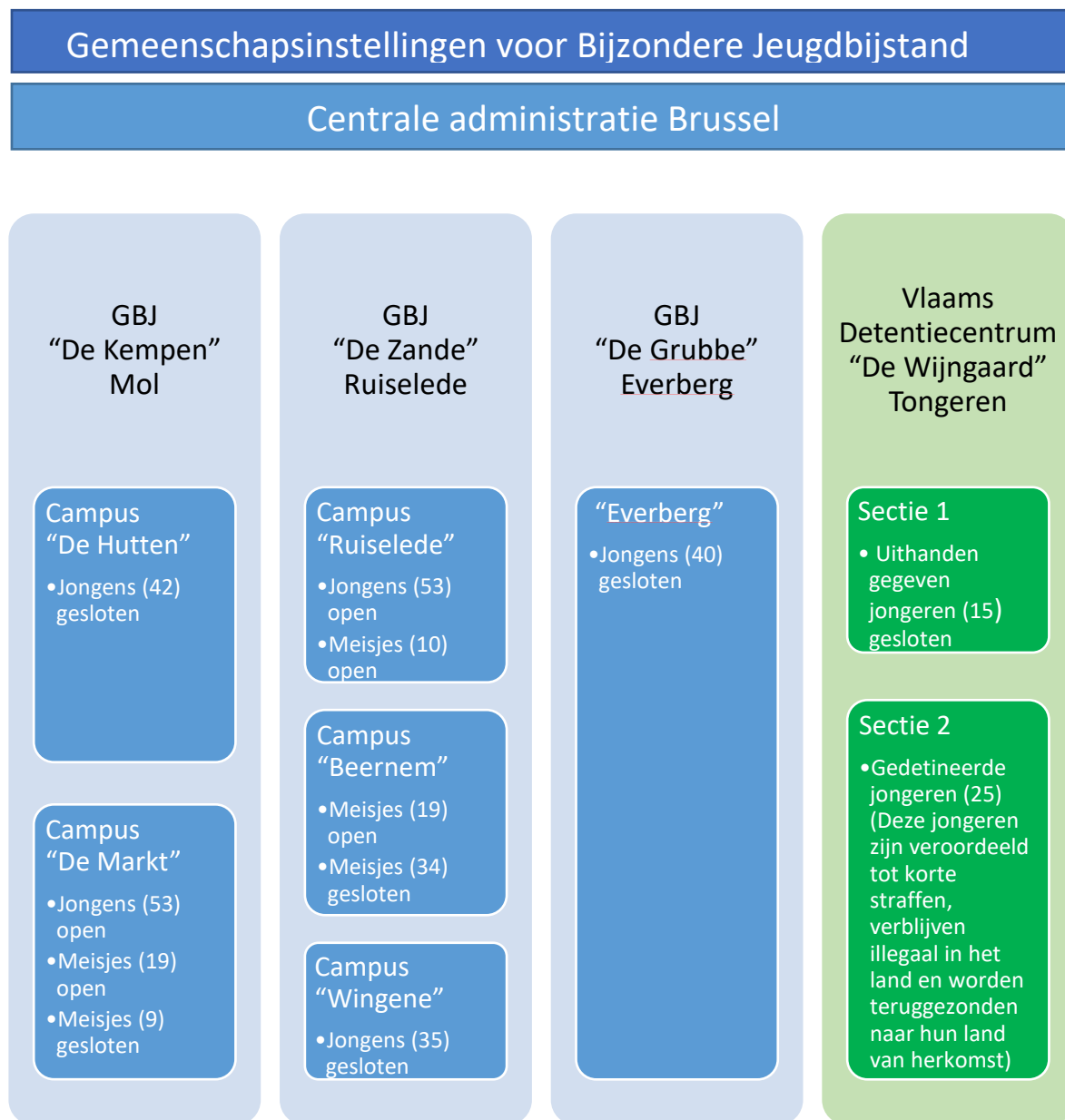
Deze mededeling licht de werking van de gemeenschapsinstellingen toe, met vooral aandacht voor het intern onderwijs.

Sinds februari 2012 is er een engagementsverklaring tussen de minister bevoegd voor onderwijs, de minister bevoegd voor welzijn, de inrichters van de scholen en de CLB's en het Agentschap Jongerenwelzijn/afdeling gemeenschapsinstellingen betreffende de onderlinge samenwerking met het oog op het optimaliseren van het onderwijsaanbod van de jongeren. Katholiek Onderwijs Vlaanderen heeft zich geëngageerd om de samenwerking van de scholen met de GBJ te stimuleren opdat

deze jongeren nog een toekomstperspectief zouden hebben. Deze mededeling moet ook gezien worden in het kader van dit engagement.

2 Werking van de GBJ

2.1 Schematische voorstelling met vermelding van de capaciteit

2.2 Hoe verloopt het verblijf van een jongere?

2.2.1 Opname en onthaalfase

- Toewijzing gebeurt steeds door de jeugdrechter.
- De jongere komt altijd in een *onthaalfase*. Daar verblijft de jongere tijdens een eerste fase in afzondering. Die fase is niet strikt afgebakend in de tijd, maar hangt af van o.a. de mate waarin de jongere de plaatsing accepteert, bereid is tot introspectie, structuur accepteert, ... Dat hangt zeer sterk samen met de emotionele toestand van de jongere.
- Na verloop van tijd krijgt de jongere meer bewegingsvrijheid en contact met andere jongeren.
- Als dit gunstig evolueert, stroomt hij door naar *intern onderwijs*.

Dat betekent dat de periode tussen het binnenkomen van de jongere en de volwaardige inschakeling van de jongere in een leefgroep en het intern onderwijs, kan variëren van enkele dagen tot enkele weken. Dit is afhankelijk van de houding van de jongere zelf.

Tijdens het verblijf van de jongere in de onthaalfase worden al de eerste contacten met de scholen en de begeleidende CLB's gelegd. Zo wordt het tijdsverlies beperkt en kan, bij de instroom van de jongere in het intern onderwijs, onmiddellijk met de vorming gestart worden.

2.2.2 Leefgroepfase

Een plaatsing in de GBJ duurt gemiddeld drie maanden. Er zijn uitzonderingen, bv. time-out, waarbij de jongere kortstondig in de instelling verblijft, of plaatsingen waarbij de beschikking meerdere keren verlengd wordt. Dit betekent dat er op jaarbasis een verloop is van meer dan 500 jongeren per Gemeenschapsinstelling. Al deze jongeren volgen intern onderwijs, tenzij de jeugdrechter bij uitzonderingsmaatregel toestemming geeft tot het volgen van onderwijs buiten de instelling.

2.2.3 Vrijstelling

De jongeren worden door de jeugdrechter vrijgesteld. Dit kan zijn na afloop van de aanvankelijk voorziene termijn, maar evengoed kan de jeugdrechter een vervroegde vrijstelling of een verlenging uitspreken.

Het is moeilijk dergelijke beslissingen in te schatten. Daardoor gebeurt het soms dat zowel de jongere als de begeleiders voor een verrassing komen te staan als een jongere vrij onverwacht naar huis gaat of in een ander begeleidingstraject terechtkomt. Dat heeft wel eens tot gevolg dat er niet de nodige afspraken gemaakt zijn met de school en dat het uitgewerkte traject abrupt afgebroken wordt.

2.3 Het pedagogisch model

Het pedagogische model berust in essentie op drie pijlers:

- opvoedkundige vaardigheden van Patterson (gedragsgerichte component);
- ervaringsgericht leren (belevingsgerichte component);
- contextgericht werken (systeemgerichte component).

Deze 3 pijlers zijn te beschouwen als ingangen waarlangs de begeleider in de gemeenschapsinstelling de jongere en zijn context probeert te bereiken. Ze omvatten in feite de essentiële registers die in elke evenwichtige pedagogische hulpverlening in afwisselende mate worden bespeeld, te weten gedrag, beleving en sociale relaties.

Voor elke individuele jongere zullen deze drie aspecten in een verschillende dosering aan bod komen afhankelijk van zijn persoonlijke behoeften, de concrete hulpvraag en het traject dat de jongere in de instelling doorloopt.

Daarnaast is er een specifiek aanbod voor elk van de jongeren, dat uitgewerkt wordt in multidisciplinaire cliëntbespreking. De neerslag daarvan komt in een handelingsplan dat voortdurend wordt bijgestuurd en geëvalueerd.

2.4 De interne onderwijsverstrekking

2.4.1 De betrokken jongeren zijn nog leerplichtig

Algemeen gesteld zijn er twee manieren om aan de leerplicht te voldoen:

- Door zich in te schrijven in een school (voltijds, of via leren en werken) en - behoudens in geval van gewettigde afwezigheid - geregeld de lessen bij te wonen.
Als jongeren die door de jeugdrechter aan een GBJ werden toegewezen, nog als leerling in een school zijn ingeschreven, dan zijn ze er gewettigd afwezig op grond van het *onderworpen zijn aan maatregelen opgelegd in het kader van de bijzondere jeugdzorg of de jeugdbescherming*.¹ De GBJ reiken ter staving van deze afwezigheid een verblijfsattest uit.
De interne onderwijsverstrekking binnen de GBJ probeert bij te dragen tot een optimale reïntegratie na vrijstelling door de jeugdrechter.
- Door huisonderwijs te volgen. De interne onderwijsverstrekking binnen de GBJ wordt beschouwd als een vorm van huisonderwijs, zodat de betrokken jongeren steeds in orde zijn met de leerplicht.

2.4.2 De interne onderwijsverstrekking wordt volgens onderstaande principes georganiseerd

- een zo groot mogelijke individualisatie;
- zoveel mogelijk aansluiten bij het programma van studierichting en -jaar waaruit de jongere afkomstig is;
- zoveel mogelijk de bestaande programma's volgen.

2.4.3 Er worden vijf trajectprofielen onderscheiden op grond van het reeds gevolgde traject en het te verwachten vervolgetraject binnen het regulier onderwijs of het uitstroomperspectief daarbuiten

- **Voltijds leren** voor de jongeren die de intentie hebben na de plaatsing terug voltijds onderwijs te volgen.
- **Alternerend leren en werken** voor jongeren die een opleiding in één van de deeltijdse leersystemen volgen.
- **Zelfstandigheid** is bedoeld voor +17-jarigen bij wie de voorbereiding op zelfstandig wonen en werken centraal staat.
- **Anderstaligen** met de bedoeling maximaal de Nederlandse taal aan te leren.
- **Individuele opvolging** voor jongeren die om specifieke redenen niet zomaar kunnen opgevangen worden in de vorige trajectprofielen.

3 Intern onderwijs in de GBJ

Er wordt onderwijs verstrekt à rato van 28 wekelijkse lestijden van 50 minuten, in een gelijke verhouding tussen algemene vorming en praktijk. Anders dan in het regulier onderwijs, kent men in de GBJ geen opdeling van het werkjaar in trimesters. Er is enkel één week lesonderbreking voorzien tussen kerstmis en nieuwjaarsdag en drie weken van eind juli tot half augustus.

¹ [Ministeriële omzendbrief SO/2005/04 van 8 juli 2005](#) "Afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs", punt 2.1.7 e.

In de *algemene vorming* wordt sterk rekening gehouden met onmiddellijke bruikbaarheid; ook het motivationele aspect krijgt veel aandacht. Het programma van de algemene vorming omvat oa. volgende leerdomeinen:

- taal (Nederlands, Engels, Frans);
- wiskunde;
- maatschappelijke vorming (MAVO);
- sociale vaardigheden (SOVA);
- informatietechnologie (computer);
- lichamelijke opvoeding (sport).

3.3 Het aanbod van de *lesgroepen/praktijkgerichte vorming* verschilt van vestigingsplaats tot vestigingsplaats

- De Zande - Ruiselede: houtbewerking, tuinbouw, bouw, schilderen, kantoor-verkoop, lassen, mechanica, elektriciteit, techniek;
- De Zande - Beernem: voeding-verzorging, haartooi-schoonheidszorgen, horeca, handel, kantoor/verkoop, BVL, logistiek assistent;
- De Zande - Wingene: houtbewerking, tuinbouw, bouw, poly, schilderen, kantoor-verkoop, horeca, techniek;
- De Kempen - De Markt: bouw-metsen, handel-kantoor-verkoop, hout-meubelmakerij, metaal-automechanica, metaal-elektriciteit, sanitair-fietsherstelling, metaal-lassen, milieu-tuinbouw, polyvalent-ergotherapie;
- De Kempen - De Hutten: metaal-lassen, metaal-elektriciteit, hout-meubelmakerij, hout-bouw, milieu-tuinbouw.

De objectieven van de *praktijkgerichte vorming* variëren, afhankelijk van de beginsituatie en het uitstroomperspectief van de jongere, van het helpen ontdekken van interesses (oriënteren), over het stimuleren tot verwerven van handvaardigheid en technisch inzicht, tot het aanbieden van een vakopleiding.

4 Samenwerking onderwijs - welzijn met het oog op het optimaliseren van het onderwijsaanbod van de jongere

4.1 Engagementsverklaring onderwijs - welzijn²

Na drie jaar eindigde het project van de verbindingsfunctionarissen. De verbindingsfunctionarissen moesten een brug slaan tussen de werking van de gemeenschapsinstellingen voor bijzondere jeugdbijstand en het onderwijs, om samen bij te dragen tot een maximale integratie van de leerlingen en tot het realiseren van leervorderingen en van algemene hulpverleningsdoelstellingen.

Om deze doelstellingen niet verloren te laten gaan en om de samenwerking tussen onderwijs en welzijn te bestendigen, tekenden op 7 februari 2012 de minister bevoegd voor onderwijs, de minister bevoegd voor welzijn, de inrichters van de scholen en de CLB's en het Agentschap Jongerenwelzijn/afdeling gemeenschapsinstellingen een engagementsverklaring.

² [MLER_088_B01](#): Engagementsverklaring tussen de minister bevoegd voor onderwijs, de minister bevoegd voor welzijn, de inrichters van de scholen en de CLB's en het Agentschap Jongerenwelzijn/afdeling gemeenschapsinstellingen betreffende de onderlinge samenwerking met het oog op het optimaliseren van het onderwijsaanbod van de jongeren.

De ondertekenaars van deze verklaring zijn een aantal engagementen aangegaan m.b.t. het stimuleren van de samenwerking tussen de scholen en de CLB's enerzijds en de afdeling gemeenschapsinstellingen anderzijds, met het oog op het optimaliseren van het onderwijsaanbod aan de jongere die verblijft in een gemeenschapsinstelling of **het Vlaams detentiecentrum (voorheen gesloten federaal centrum)** en het bewaken van de continuïteit van de schoolloopbaan.

De onderlinge samenwerking heeft als doel op maat van iedere leerling bij te dragen aan het opleidingstraject van iedere leerling die door de jeugdrechtbank in een gemeenschapsinstelling voor bijzondere jeugdbijstand of **het Vlaams detentiecentrum** is geplaatst.

4.2 Engagements Katholiek Onderwijs Vlaanderen

Katholiek Onderwijs Vlaanderen heeft zich ertoe geëngageerd om scholen te stimuleren om:

- samen met de gemeenschapsinstellingen of het Vlaams detentiecentrum (voorheen gesloten federaal centrum) en op maat van de leerling (een) - gelet op de schoolloopbaan van de leerling - haalbare onderwijsdoelstelling(en) vooropstellen;
- afspraken met de gemeenschapsinstelling en hun begeleidend CLB te maken, na te leven, te evalueren en zo nodig bij te sturen om de onderwijsdoelstelling na te streven;
- samen met de gemeenschapsinstelling of het Vlaams detentiecentrum, de leerling en het CLB de terugkeer naar de school voorbereiden.

I.c. zal de gemeenschapsinstelling of het Vlaams detentiecentrum de school contacteren om afspraken te maken over het onderwijsprogramma dat de leerling in de instelling of het gesloten centrum zal volgen. Er kunnen een aantal praktische afspraken gemaakt worden over bv. uitwisseling van leerplannen, leerboeken en evaluatiemateriaal.

Naast afspraken over het onderwijsprogramma zal er overleg gepleegd worden over de re-integratie van de leerling na het verblijf in het centrum.

Hoe intensief de contacten tussen het centrum en de school zullen zijn, zal afhankelijk zijn van de duur van het verblijf van de leerling. Katholiek Onderwijs Vlaanderen raadt aan om binnen de school een contactpersoon aan te stellen die de leerlingen opvolgt en die er op toeziet dat de afspraken worden nageleefd.

Aandachtspunt

Het initiatief om de engagementen te realiseren gaat niet uit van de school, maar wel van het centrum. Het is aan hen om het initiatief te nemen om overleg te plegen over een opgenomen leerling. Dit is uitdrukkelijk zo opgenomen in de voornoemde engagementsverklaring.

Bijlage

- [MLER_088_B01_Engagementsverklaring](#)